

Asia: Kanta-Hämeen maakuntaohjelman luonnos 2026-2029 (HL/356/04.00.01.00/2024)

Hämeen liitto
hameenliitto@hame.fi

Lausunto

1 Johdanto

Luonnonvarakeskus (Luke) on tutkimus- ja asiantuntijaorganisaatio, jonka tavoitteena on edistää luonnonvarojen kestävää käyttöä ja parantaa ympäristön, ihmisten ja yhteiskunnan hyvinvointia. Tarjoamme tutkittuun tietoon perustuvia ratkaisuja ja palveluita, jotka tukevat uusiutuviin luonnonvaroihin perustuvaa elinkeinotoimintaa sekä yhteiskunnan päätöksentekoa. Toimimme kansainvälisissä yhteistyöverkostoissa tavoitteenamme tulla Euroopan johtavaksi biotalouden asiantuntijaksi. Viranomaistyönä vastaamme muun muassa Suomen metsävarojen inventoinnista, huomattavasta osasta Suomessa toteutettavia luonnonvaraseurantoja, kuten elintarvikejäte- ja ruokahävikkiseuranta, maatalouden kannattavuus ja kasvihuonekaasuinventuuriosta ja ruoka- ja luonnonvaratilastoista yhtenä Suomen neljästä tilastoviranomaisesta.

Luonnonvarakeskuksen toimipisteet Jokioinen ja Haapastensyrjä sijaitsevat Kanta-Hämeen alueella. Monitieteinen tutkimusympäristömme sisältää ainutlaatuiset infrastruktuurit, koetoiminta-asetat ja hyvin varustetut laboratoriot. Viime aikojen investoinnit Jokioisten tutkimusfasiliteetteihin, kuten uuteen lypsykarjatutkimusnavettaan ja sen yhteydessä toimivaan biokaasulaitokseen, sika- ja siipikarjatutkimusalueeseen, Biopajaan, jossa tutkitaan kiertotalouden ratkaisuja, älymaatalouden testialueeseen, ja Foodilot-alueeseen, vahvistavat edelleen Jokioisten kampusalueen roolia kansainvälisenä elintarvikeketjun tutkimuspaikkana. Luken FoodPilot ja Ekstruusiokeskus onkin nimetty EU:n Ruokajärjestelmäkumppanuuden (FutureFoodS) "lighthouse Living Labiksi".

2 Lausunto

Luke pitää "Jos toimeen tartutaan. Kanta-Hämeen maakuntaohjelmaa 2026–2029" tavoitteellisenä, tulevaisuuteen suuntaavana ja myös tutkimuslaitoksen painopisteet huomioivana. Pidämme ilmastokestävyyden vahvistamista läpileikkaavana periaatteena olennaisen tärkeänä. Vastuullinen ruoantuotanto ja elintarviketeollisuus voidaan nähdä erityisesti Kanta-Hämeen vahvuutena.

Hämeen maakuntaohjelman valituista painopisteistä nostamme esille erityisesti Luken kannalta keskeiseksi "Kestävä elinvoima ja investoinnit". Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan, pk-yritysten kasvun ja kansainvälisten kumppanuuksien vahvistaminen on linjassa Luken toiminnan ja tavoitteiden kanssa. Älykkään erikoistumisen strategian (ÄES) painopisteistä kaksoiskäyttökäytännöt, bio- ja kiertotalous ja vastuullinen ruoantuotanto ja elintarviketeollisuus ovat myös Lukessa painopisteinä.

Luken tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta (TKI) kytkeytyy vahvasti elinkeinoelämään ja yritys yhteistyöhön ja alueellisenä toimijana vahvistamme tätä edelleen Kanta-Hämeessä. Luke ja Hämeen ammattikorkeakoulu HAMK

ovat molemmat keskeisiä alueellisia toimijoita ja kumppaneita. Lukella on myös vahvat yhteydet kansallisiin ja kansainvälisiin tutkimusverkostoihin. Luken Jokioisten toimipaikan TKI-toiminta kattaa kotieläintuotannon, kasvituotannon, kiertotalousratkaisut ja elintarviketutkimuksen. Lisäksi Luken Haapastensyrjä on Suomen metsänjalostuksen keskus, jossa jalostetaan ja tutkitaan kotimaisia puulajeja ja turvataan korkeatasoisten ja monimuotoisten siementen saatavuus metsänviljelyyn koko maassa.

Kiinnitämme huomiota seuraaviin kohtiin:

Teema: Kestävä elinvoima ja investoinnit
Kansainvälisessä yhteistyössä hyödynnämme erityisesti EU:n mahdollisuuksia, kuten Horisontti-, Interreg-rahoitusohjelmia ja kumppanuusverkostojen tarjoamia alustoja. Lukella on vahva osaaminen kansainvälisen rahoituksen hankinnassa ja hallinnoinnissa. Lukessa on käynnissä noin 575 tutkimushanketta, joista 98 EU-hankkeita. Luken koordinoimia on näistä 19 ja tavoitteeksi on annettu edelleen kasvattaa Luken EU-hankkeiden salkkua vuodesta 2026 eteenpäin.

Tavoite 1.1.: Kohti investointeja houkuttelevaa keskittymää
Kehittämistyömme painopisteitä ovat elintarvike-, metalliteollisuus, puolustus- ja kaksoiskäyttöteollisuus sekä bio- ja kiertotalous.
Etenkin elintarviketalous ja ruokajärjestelmä kokonaisuutena sekä bio- ja kiertotalous ovat myös Luken tutkimuksen kärkiä erityisesti Jokioisilla. Myös kaksoiskäyttöratkaisut on otettu huomioon Luken uudessa tutkimusstrategiassa nousevana painopisteenä.

Tavoite 1.2: Kohti uudistuvaa ja verkottunutta aluetta
Tutkimuslaitosten roolin vahvistaminen TKI-ekosysteemissä.
Luonnonvarakeskuksella on keskeinen rooli alueella maakuntaohjelman kehittämistyön painopisteiden vahvistamisessa ja hankkeiden käynnistäjänä. Luonnonvarakeskus on aktiivisesti mukana Hämeen aluekehittämisen verkostoissa ja näkee myös koulutuksen kanssa tehtävän yhteistyön merkittävänä. Hämeen ammattikorkeakoulu on Luken strateginen kumppani ja tätä yhteyttä halutaan vahvistaa.
Kanta-Häme voitaisiin ottaa käyttöön alueellisen ruokajärjestelmän ymmärtämiseen ja kehittämiseen tähtäävä City-Lab -konsepti. Tällä tarkoitetaan innovaatioekosysteemiä, joka kokoaa eri sektoreiden toimijat yhdessä kehittämään ja toteuttamaan kestäviä systeemiä ratkaisuja kaupunkien ja niitä ympäröivien alueiden ruokajärjestelmiin. Luke on Kanta-Hämeen keskeinen kansainvälinen bio- ja kiertotalouden toimija ja voisi tuoda koko ruokaketjun tieteellisen osaamisen näkökulman ekosysteemiin.

Teema: Vetovoimainen elinympäristö ja monimuotoinen luonto

Tavoite 3.1. Kaikki hyödyt irti sijainnista
Ohjelma mainitsee pendelöinnin Kanta-Hämeestä Helsingin seutukuntaan. Haluamme kiinnittää huomiota myös joukkoliikenteen kehittämistä toiseen suuntaan eli mahdollistamaan työssäkäynnin pääkaupunkiseudulta Jokioisille. Luken Jokioisten toimipaikalle rekrytoidaan osaajia ympäri maailman ja yhteydet isommista kaupungeista Jokioisten toimipaikkaan on olennainen osa Luken houkuttelevuutta alueellisena TKI-työnantajana kansainvälisille asiantuntijoille.

Tavoite 3.4. Ilmastokestävä Kanta-Häme
Kasvukauden pidentyminen muuttaa maataloustuotannon edellytyksiä ja voi lisätä huoltovarmuutta. Metsien kasvu saattaa kiihtyä, mikä kestävästi

hyödynnettynä vahvistaa metsäsektorin taloudellista merkitystä. Luke tekee ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liittyvää tutkimusta sekä vahvaa alkutuotantotutkimusta Jokioisilla ja Haapastensyrjässä. Alkutuotannon huoltovarmuus kasvin- ja eläintuotannon osalta, ml. näihin liittyvät kiertotalouden ratkaisut, joihin myös kansallinen ja alueellinen ruokaturva oleellisesti nojaa, on olennainen osa tutkimus- ja kehittämistyötämme Jokioisilla. Nämä edistävät myös maaseudun roolia osana asumisen monimuotoisessa kentässä (Tavoite 3.2) sekä ruokakulttuuria ja ruokamaakuntaa (Tavoite 3.3).

Älykkään erikoistumisen strategian painopisteistä kiinnitämme huomiota erityisesti seuraaviin:

3.1.1. Puolustusteollisuus ja kaksikäyttöteknologiat

Luke haluaa korostaa huoltovarmuuden, varautumisen ja kaksikäyttötuotteiden tärkeyttä. Esimerkiksi metsäkoneiden kaksoiskäyttö ja mallinnus kiinnostavat Lukea. Vähintään yhtä tärkeää varautumisen kannalta on Jokioisten tutkimuksessa painottuva koko elintarvikeketjun kattava huoltovarmuus. Ruokaketjussa alkutuotanto on osittain hyvinkin erilaistunut alueellisesti, vaikka monipuolinen paikallinen alkutuotanto on huoltovarmuuden kannalta olennaista. Siksi on hyvä tiedostaa ja tunnustaa Kanta-Hämeen alueen alkutuotannon tärkeys ja sen tutkimus.

3.1.2. Bio- ja kiertotalous

Biomassoihin, ruoan alkutuotantoon ja elintarvikealaan liittyvät tavoitteet ovat Luken tutkimusohjelmissa keskeisiä painopisteitä ja Jokioisten tutkimuksen kärkiä. Tuemme tavoitetta, jonka mukaan Kiertotalouden edistäminen kytkeytyy tiiviisti myös digitalisaatioon, ruokajärjestelmään ja älymaatalouteen. Dataa, automaatiota ja sensoriteknologiaa hyödyntävä älymaatalous tukee ruokahävikin vähentämistä ja luonnonvarojen tehokasta hyödyntämistä, luoden samalla uusia mahdollisuuksia kestävään ruoantuotantoon ja maaseudun elinvoimaan.

3.1.3. Vastuullinen ruoantuotanto ja elintarviketeollisuus

Ruokaketjun kehittämisen painopisteitä ovat eettisyys, ympäristökestävyys, automaatio, logistiikka ja jalostusarvon kasvattaminen on linjassa Luken tavoitteiden kanssa.

Kiinnitämme huomiota tutkimuksen rooliin ilmastotavoitteisiin liittyvän kokonaisvaltaisen vuoropuhelun osapuolena. Olemme samaa mieltä siitä, että Tietoisuuden lisääminen, tutkimuslähtöiset innovaatiot ja käytännön pilotit rakentavat pohjan Kanta-Hämeen roolille kestäväen ruokajärjestelmän edelläkävijämaakuntana.

3.2. Älykkään erikoistumisen kumppanuudet

Yhteisen kehittämisen teemoja ovat erityisesti kiertotalouden saavuttaminen, riippuvuuden vähentäminen fossiilisista polttoaineista ja maailmanlaajuisen ruokaturvallisuuden lisääminen. Läpileikkaavina teemoina ovat huoltovarmuus ja kokonaisturvallisuus.

Nämä teemat ovat myös tärkeitä Lukelle ja teemme työtä näiden eteen kansallisissa ja kansainvälisissä tutkimus- ja kehittämishankkeissa.

Anu Kaukovirta

Johtaja, tuotantojärjestelmät

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 22.10.2025 klo 22:17:50.

Lausunnon valmistelija(t):

Susanna Rokka

Heidi Leskinen, Sari Mäkinen, Erkki Vasara

Liitteet:

Tiedoksi: